

THE THEME OF אבות, גבורות AND קדושת השם

The three opening ברכות of עשרה share a common theme: שבח של הקב"ה. This is clearly seen by the following גמרא and the comments of רש"י:

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ז' עמ' ב' – דדריש ר' שמלאי: לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל, מנלן? ממשנה רבינו, דכתיב: (דברים ג', כד') ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי א-ל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך; וכתיב בתריה: אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן ההר הטוב הזה והלבנן.

רש"י – יסדר אדם שבחו של הקב"ה – שלש ברכות ראשונות אבות גבורות וקדושת השם שאין בהן תפלה אלא שבח ואחר כך בשאר ברכות יש דברי תחנה ותפלה.

The שמונה עשרה פסוקים explain how those פני יהושע:

פני יהושע מסכת ברכות דף לב' עמ' א' – שם דרש רבי שמלאי לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה כו' מנא לן ממשנה כו'. נראה דעיקר מלתא דר' שמלאי היינו לענין שלא ישאל אדם צרכיו בשלש הראשונות. ויליף לה שפיר ממשנה דמה שאמר: את גדלך, היינו מעין ברכת מגן אברהם שהיא נגד מדת הגדולה שהיא מדת אברהם; ומה שאמר: ואת ידך החזקה, היא נגד ברכת אתה גבור שהיא מדת הגבורה דמשום הכי מזכירין בה גבורות גשמים, והיא נגד מדת פחד יצחק; ומה שאמר אשר מי א-ל בשמים ובארץ היא מעין ברכת הא-ל הקדוש שהיא נגד מדת יעקב. ואם כן שלשה דברים הללו שהזכיר משה הן מעין ג' ברכות הראשונות של י"ח. ואחר כך אמר אעברה נא שהיא שאלת צרכיו, כן נראה לי. ומתוך מה שכתבתי נתיישב לשון מדרש רבה פרשת ואתחנן דאיתא שם ואתחנן אל ה' הלכה כמה תפלות מתפלל אדם בכל יום, כך שנו חכמים שלש תפלות מתפלל כו'. וזה נוטה למה שכתבתי דתפלת משה בפרשת ואתחנן היה כענין י"ח ברכות.

The same concept is presented in a different manner in the following גמרא:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לד' עמ' א' – אמר רב יהודה: לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות, ולא בשלש אחרונות, אלא באמצעיות. דאמר רבי הנינא: ראשונות – דומה לעבד שמסדר שבח לפני רבו, אמצעיות – דומה לעבד שמבקש פרס מרבו, אחרונות – דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו.

We find that later in Jewish history the statement by ר' שמלאי of שבחו של הקב"ה is cited as the basis to recite פסוקי דזמרא:

◆ סדר רב עמרם גאון סדר שני וחמישי ד"ה שאילו מן – שאילו מן קמי רב נטרונאי גאון ז"ל,

הנכנס לבית הכנסת ומצא צבור מתפללין ועדיין לא קרא פסוקי דזמרה, מהו שיעסוק עם הצבור בעסק שמצאם, כגון שמצאם בתחלת עסק פריסת שמע, ואחר שיסיים תפלתו יחזור ויזמר פסוקי דזמרה. והשיב כך: כשתקנו חז"ל כך תקנו לומר פסוקי דזמרה ואחר כך להתפלל. דרש ר' שמלאי לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל. ואם ראה צבור מתפללין, והם מתעכבין, כך שמענו בי מר רב משה גאון ז"ל ומרבתינו, שמברך מלך מהולל בתושבחות ואומר פרשה ראשונה ומדלג ואומר הללו א-ל בקדשו וחיותם, וממהר ומתפלל עם הצבור. אבל לומר פסוקי דזמרה אחר תפלה, יש גנאי בדבר לומר שבה אחר תפלה. ואם אין לו פנאי כל עיקר אפילו לעשות כל מה שפירשנו, אל יאמר לאחר התפלה, שבשתקנוה לא תקנום לאמרן לאחר תפלה אלא לפניה.

♦ מחזור ויטרי סימן א' ד"ה תניא היה-ואומ' פסוקי דזמרה הודו לה' קראו בשמו. דרש רב שמלאי לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל לפיכך תקנו חכמים פסוקי דזמרה הודו לה' וכל המזמורים שלפניו ושלאחריו לפי שהן שבחו של הקב"ה ואח"כ עומדים להתפלל.

The fact that the statement by ר' שמלאי was first the basis of the ברכות that precede the needs portion of שמונה עשרה and then became the basis for reciting פסוקי דזמרה provides us with an important clue as to the development of the סידור. It demonstrates that when תפלת שחרית, רבן גמליאל put into its order by שמונה עשרה did not include פסוקי דזמרה. The first three ברכות of שמונה עשרה served the purpose of פסוקי דזמרה; to be the שבה that precedes the request for one's needs. Over time, חז"ל decided that the three ברכות of שבה were insufficient to introduce שמונה עשרה. Instead of modifying the first three ברכות of שמונה עשרה, חז"ל added פסוקי דזמרה. In subsequent generations, when it was felt that the prayers in the סידור were insufficient to express what the generation felt, they too would add to the סידור. That explains why פסוקי דזמרה grew beyond the last chapter of תהילים to include the last five chapters of תהילים and then to include הודו, ויברך דוד, וכרות and then finally אז ישיר. It also justifies later additions to the סידור such as עלינו, the יום and the number of קדישים.

It also helps bolster an argument made by Professor Ezra Fleischer in his book: תפלה פיוטים and תפילות that ומנהגי תפילה ארץ-ישראלים בתקופת הגניזה developed simultaneously. His theory challenges the belief that at first the תפילות developed and then פיוטים were authored. If we are correct that פסוקי דזמרה was not an original concept but was an amplification of the first three ברכות of שמונה עשרה then we can support Professor Fleischer's theory by arguing that amplification occurred both by adding תפילות such as פסוקי דזמרה and by adding פיוטים as well.

TRANSLATION OF SOURCES

'ב-תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ז' עמ' ב'
 For R. Simlai gave the following exposition:
 One should always recount the praises of the Omnipresent and then offer his supplications. From what source do we learn this rule? From the prayer of our Teacher, Moses which is recorded thus: O Lord G-d, You have begun to show Your servant Your greatness and Your mighty hand. Is there a G-d like You anywhere in the Heavens or on earth who can do what You do and Your might acts, and then only, Let me go over, I pray to You, and see the good land.

רש"י-יסדר אדם שבהו של הקב"ה
 This is a reference to the three first Brachot of Shemona Esrei, Avot, Gevurot and Kedushat Hashem which do not include any requests, only praise. After those three Brachot, the Brachot consist of words of request.

פני יהושע מסכת ברכות דף לב' עמ' א'
 There Rav Simlai interpolated that one must first organize his praise of G-d. He learned that rule from the words of Moshe in Parshat V'Etchanan. It appears that Rav Simlai's point is that one should not make any requests while reciting the first three Brachot of Shemona Esrei. Rav Simlai's interpretation is valid based on what Moshe said: Et Gadlecha (Your Greatness) this is an abbreviated way of saying the theme of the Bracha Magen Avrohom. That Bracha is connected to G-d's trait of Greatness which was recognized by Avrohom Aveinu. The next statement of Moshe in the verse: V'Et Yadcha Ha'Chazaka (Your Might Hand) is connected to the Bracha of Ata Gibor which represents G-d's trait of Gevura which is why we mention within that Bracha the strength of the rains. It represents the trait of the fear of Yitzchok Aveinu. The words that Moshe said next: Asher Mi Ail Ba'Shamayim Oo'V'Aretz (Who is a G-d like G-d in the heavens and on the Earth) represents the Bracha of Ha'Ail Ha' Kadosh which is connected to the traits of Yaakov Aveinu. Therefore, the three statements made by Moshe are a reference to the three first Brachot of Shemona Esrei. After those statements Moshe said: E'Evra Nah (Allow me to cross over) which was a request for what Moshe needed, that is how it appears to me. Based on what I just wrote, I was able to reconcile the words of the Midrash Rabbah in Parshat V'Et'Chanan where it is written that the words: V'Et'Chanan El Hashem teaches us how many prayers to recite each day. This supports what I wrote that the prayer of Moshe in Parshat V'Et'Chanan was an abbreviated form of the Shemona Esrei.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לד' עמ' א'
 Rav Yehudah said: Never should one ask for his needs while reciting the first three Brachot of Shemona Esrei and not while reciting the last three Brachot of Shemona Esrei but he may do while reciting the middle Brachot. This follows what Rav Chanina said: The recital of the first three Brachot is comparable to the

act of a servant who begins his request to his master by heaping praise upon his master; the middle Brachot are similar to the act of a servant who is making a request from his master; the final three Brachot are comparable to the acts of a servant whose request has been fulfilled by his master and who then takes leave from his master.

סדר רב עמרם גאון סדר שני וחמישי ד"ה שאילו מן -A question was asked to Rav Notranai Gaon: one who enters into synagogue and finds the congregation about to recite Shemona Esrei and he has not as yet recited Pseukei D'Zimra, should he join the congregation in what the congregation was reciting and then after reciting Shemona Esrei, say Pseukei D'Zimra? Rav Notrani answered : When Chazal instituted the practice of reciting Pseukei D'Zimra, they intended that Pseukei D'Zimra be recited before Shemona Esrei, based on the rule established by Rav Simlai that one should always recite praise to G-d first and then recite Shemona Esrei. If one enters the synagogue and sees that the congregation has progressed through the prayers, we heard from the House of Mar son of Rav Moshe Gaon and from our Rabbis that one should recite Baruch Sh'Amar, then Ashrei and then skip to the last chapter of Tehillim and then Yishtabach and then rush to recite Shemona Esrei with the congregation. But to recite Pseukei D'Zimra after reciting Shemona Esrei is a dishonorable act inasmuch as one is reciting praise after reciting Shemona Esrei. If an individual has no time to recite any part of Pseukei D'Zimra, he should not recite it after Shemona Esrei because when Chazal established the practice of reciting Pseukei D'Zimra, Chazal did so to recite it before Shemona Esrei and not after.

מהזור ויטרי סימן א' ד"ה תניא היה -And one recites Pseukei D'Zimra beginning with Hodu. Rav Simlai derived that one should first present his praise of G-d and then recite Shemona Esrei. As a result Chazal established the practice of reciting Pseukei D'Zimra, Hodu and all the chapters that follow and precede it because they are the praise of G-d and then they stand and recite Shemona Esrei.